

Een Goois mini-epyllion

Geschiedenis is soms opmerkelijk saai. Neem nou Hilversum, het onderwerp van dit wikiverhaaltje. 600 jaar geleden kreeg Hilversum een eigen rechtbank, waarmee de inwoners verlost waren van de jan-moeials in het naburige Laren. Vervolgens gebeurde er 450 jaar lang niets in het bucolische dorpje op de Gooise ruigte. Akkerbouwers wijdden zich aan de aanplant van boekweit, greidboeren weidden hun texelaars of Schoonebeeker heideschappen en brachten de wol dwars door de drassige wijers naar de textielwerkers in Naarden. Gepeigerde ooien, bezweken aan mond-en-klauwzeer of blein, waren nog altijd goed voor catgut.

Het enige wat de aard van het dorp enigszins veranderde, was de vroegzeventiende-eeuwse aanleg van de Gooise Vaart. Dankzij die waterverbinding kwam de textielindustrie tot bloei. Rond 1850 bevolkten arbeiders al tientallen weverijen, waar de paleien dag en nacht door de jacquardmachines schoten voor de productie van ripszij en gros de Tours. Met afgetobd gelaat maakten de wevers orleansen beddengoed en biaisband voor de beter bedeeden. De meesten waren katholiek, al hadden nazaten van straatarme Poolse borsjtschnorrers zich verenigd in een kleine kille. Het hielp niet bij hun integratie dat zij alle niet-Joodse collega's, ook Bussumers of arbeiders uit Loosdrecht, steevast hilversummers bleven noemen.

Terzelfder tijd raakte de gemeente dankzij de rust en de ruimte in trek bij welgestelden die het sodom en gomorra waar zij woonden, wilden vermijden. De douairières en heren in bonis trokken in pakkie-deftig naar het Gooi, waar zij 's zomers elegante villa's betrokken rondom de dorpskern. Daar vermeden zij zich in anacreontische sfeer aan de dis met steekannen müller-thurgau, orloffgebraad in duglérésaus en pommes dauphine.

Alles werd anders op 10 juni 1874. Toen opende burgemeester Schook met een feestelijke toast het imposante station, waarmee het kanaal werd gereduceerd tot rootvaart en Hilversum pats-boem een knooppunt werd in de nationale bedrijvigheid. De Amsterdamse croesussen maakten van hun buitenhuis hun residentie, de tapijt- en stoffenfabrieken groeiden uit hun jasje, het inwonertal verdubbelde in twee decennia. Recent geëmancipeerde geloofsgroepen, de rooms- en oudkatholieken voorop, zagen hun kans schoon. Ze bouwden kolossale gebedshuizen, die ze allebei Sint-Vituskerk noemden.

De meeste Hilversummers kennen alleen het opvallende roomse bouwsel aan de Emmastraat, waar nog altijd dagelijks de engelse groet te horen is. De kerk met de hoogste neogotische toren in Nederland werd opgetrokken in de stijl van de Neder-Rijnse gotiek, compleet met spijers en driepasvensters. Architect Pierre Cuypers liet niets aan het toeval over: de bogen hebben de juiste pijlverhouding, het jubee is rijkversierd en het chi-rho prijkt levensgroot op de exonarthex. Ook de Joodse sjoel stroomde vol in die belle-époquejaren, waarin Hilversum even de snelst groeiende gemeente van

Nederland was. Handige ondernemers stelden Mokumse diamantslijpers tewerk in ateliers die overal in het dorp pop-upten. Die hardwerkende Asjkenaziem, vaklieden die moeiteloos een marquise van een naat konden onderscheiden en altijd de exacte plaats van het collet wisten te bepalen, verdienden wel wat frisse lucht – en de ondernemers wel wat belastingvoordeel. Het duurde niet lang of de vloeren vol boort van al die 20-karaatse tofferiken hadden de longen van de slijpers aangetast. Logisch, diamant bezet de hoogste plaats op de mohsschaal. Pas vanaf 1931 konden de tbc'ers terecht in sanatorium Zonnestraal, midden in de bossen bij Loosdrecht.

Laten we maar voorbijgaan aan de oorlogsjaren, met quislings op de burgemeesterszetel en marcherende nationaalsocialisten op straat. Na de bevrijding herstelde het dorp zich snel, zij het zonder de Joodse kehila. De complete misjpoche was asjeweine, rücksichtslos vermoord door de wrede bezetter. In de twee decennia na de oorlog groeide het inwonertal van Hilversum tot meer dan honderdduizend, een record dat daarna niet meer geëvenaard is.

Desondanks is het dorp, 600 jaar na de verzelfstandiging, andermaal aan het groeien dankzij de magneetwerking die de televisie-industrie schijnt te hebben op tal van would-beacteurs, poenscheppers en tegenwoordig ook momfluencers. In massa's bevolken die geïmporteerde affluenzalijders inmiddels 'Hillywood' en aanpalende gehuchten als Blaricum. Ze trekken fantasieloze villa's op in wabi-sabistijl, waar zij hun gasten fêteren op een walkingdinner. Aan simpele kolbaszworstjes en koekeboterhammen doen die lui niet, er staan pokébowls met uchiki kuri en de gastvrouw deelt fruitige A.O.C.'tjes rond. Daarna is er natuurlijk caffè corretto.

's Zomers strijken de nouveaux riches neer op de terrassen aan de Groest. Aan hun faryngale gebrouw en gebrij is niet te ontkomen. Daar ontpoppen zij zich als zelfbenoemde zytho- en oenologen die hun gamays onverwijld terugsturen omdat zij brettanomyces menen te proeven. Het enige wat nog aan het Hilversum van weleer herinnert, is de manouri in hun salade, geleverd door de onverstoorbare schapen op de Westerheide.

Hopelijk blijft mijn geboortedorp verdere gentrificatie bespaard en kunnen we tot in lengte van dagen genieten van de lommerrijke lanen en uitgestrekte heidevelden die Hilversum beter karakteriseren dan het klatergouden Mediapark aan de Insulindelaan.